

SZAKÁLL LÁSZLÓNÉ

A gyártelepi katolikus egyházközség és a Jézus Szíve templom története

I. rész

A Magyar Királyi Államvasutak az 1910-es évek elején kezdte el a Dunakeszi MÁV Főműhely építését. Az 1914-ig elkészült épületek – a Munkásotthon (kulturház), a portaépület, az igazgatósági épület és a karbantartóműhely – az első világháború alatt hadikórházként működtek. Később, az ország megszállott részéről és az 1920. évi trianoni katasztrófa után elszakított területekről számtalan menekült vasutas család kapott elhelyezést itt, illetve az ipari vágányokon álló vagonokban. A családok gyermekeit 1919 nyaratól menekült tanítók – élükön Szilvágyi Róbert és Körmeny Lajos polgári iskolai tanárokkal – vették pártfogásba, akik iskolapótló tanfolyamokat tartottak. 1920-tól a kulturház termeiben folyt az oktatás. Az egyik termet vásár- és ünnepnapokon római katolikus szentmise bemutatására alakították át. A miséket a Szent Mihály „öregtemplom” egyik káplánja vagy máshonnan meghívott pap celebrálta. A lakáskérdés átmeneti megoldása és a vallásgyakorlás lehetősége megnyugtatóan hatott az elkeseredett menekültcsaládokra, akik később otthonra leltek a Dunakeszi-Műhelytelep névre keresztelt MÁV lakótelep elkészült lakásaiban.

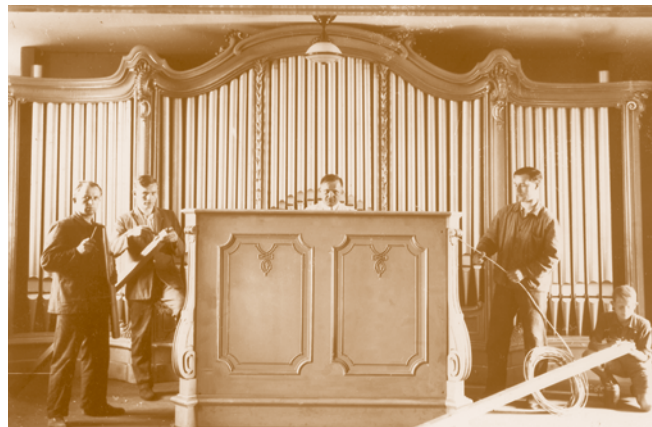
A főműhely és a MÁV lakótelep építése 1924-ben folytatódott. 1926. május 31-én Lányi Ferenc műszaki mérnök vezetésével a főműhelyben megkezdődött a munka. A nevezetes nap emlékére 28 munkásból és tisztviselőből álló bizottság alapot hozott létre a szegényebb munkáscsaládok közép- és felsőfokon tanuló gyermekeinek támogatására. 1942-ig húsz ezer pengőt osztottak szét. 1926-ban megalakult a Magyarság Dal és Önképző Egyesület is. Az egyesület számos működő csoportja tartott igényt a kulturház helyiségeire. Mivel a tanításnak is hely kellett, az iskola építése nem tűrt halasztást. 1927-ben hozzáláttak a megvalósításhoz. 1928 januárjában a kulturház nagytermében megalakult a műhelytelepi római katolikus egyházközség 200 felnőtt – köztük dr. Lakatos Kálmán dunakeszi plébános és Láng József hitoktató – részvételével. Megválasztották az egyházközségi bizottságot, Lányi Ferenc világi elnököt, és döntöttek a római katolikus hitoktatói lelkészállás megszervezéséről. Hanauer Árpád István váci püspök jóváhagyta az egyházközség megalakulását, és megbízta Csata Gusztáv újpesti hitoktatót vásár- és ünnepnapon mise mondásával. Minden keresettel bíró egyházközségi tag vállalta a havi 1 pengő egyházadó fizetését.

Az épülő MÁV Elemi Iskola egyik tantermében 1928. március 18-án Kolozsváry Mihály váci prelátus szentmisét mutatott be, melyen az egyházközségi bizottság tagjai esküt tettek. Utána a kulturház nagytermében tartott díszközgyűlésen a dunakeszi plébános megköszönte az egyházközség eddigi munkáját. A községről levált egyházközségben az 1928. április 15-i szentmisén a váci püspök részvételével sor került az első elsőáldozásra és bérmlásra. 1928 szeptemberében az elkészült iskolaépületben megkezdődött a tanítás. Az épület alagsorában szükségkápolnát rendeztek be. Ez év október 28-án Zadravetz István, nyugalmazott tábori püspök végezte el a kápolna és a két harang felszentelését. Ugyancsak e napon történt a 109. számú Magyarság Cserkészcsapat avatása is.

A két harang az iskola udvarán elhelyezett haranglábra került. A nagyobbik „Jézusunk legédesebb szíve add, hogy Téged mindig szeresselek” felirattal a MÁV Igazgatóság, a kisebbik

„Szent József a kis Jézussal könyörögj érettünk” idézettel Slezák László harangöntő ajándéka volt. A harangláb az 1930-as években az iskola elé, a jelenlegi '48-as emlékmű helyére került. 1944 júniusában, az új templom elkészültekor, annak bejárata mellé, a Vác felőli oldalra állították. A harangok csak 1968-ban foglalták el helyüket a toronyban.

Az iskolakápolna orgonáját közadakozásból és a MÁV Igazgatóság anyagi támogatásával, Katona József iparművész tevei alapján, Marcell Endre készítette el. A hangszer két manuálával, 168 síppal, 24 regiszterrel, valamint a főműhely asztalosainak munkájával készített fasíppokkal rendelkezett. 1930. június 1-én – a főműhely munkakezdésének negyedik évfordulóján – dr. Serédi Jusztinián hercegprímás szentelte fel az orgonát a kápolnában. A templom elkészültekor – magasztással – az orgona felkerült a karzatra. Többszöri javítás után, 2000-ben, a dunakeszi Orgonaépítő és Orgonajavító BMK átépítette a hangszer.

A készülő orgona az iskola alagsorában

A MÁV Igazgatóság 1928-ban lelkész hivatal, 1930 augusztusában lelkészlakás részére biztosított helyet a jelenlegi Állomás sétány 15. szám alatti földszinti lakásban. Ez utóbbi 1944-ben átkerült a templommal együtt felépült egyik Béke úti lakóházba.

1934-ben a Magyarság kultúr csoportjai 150 fővel öt napos programot adtak Lengyelországban. Csensztohovai látogatásuk emlékéül a helység állomásfőnöke a híres Fekete Madonna kegykép másolatát ajándékozta a Műhelytelepnek, amely egy – Kuchar építész mérnök tervezte – imazsámolyon elhelyezve az iskolakápolnába került. Idővel a templom Mária oltárára helyezték, ott várja a fohász kodókat ma is. Vincze Dezső káplán (a Műhelytelepen 1931-36-ig működött) köszönetként szentmisén emlékezett meg a kegyhelyről.

Az 1930-as években a terület – Banktelep, Révdűlő, Cserkész utcától a János utcáig – lassan benépesült. A növekvő számú katolikus hívek számára 1928 és 1942 között kiváló jezsuita és ferences atyák tartottak lelkigyakorlatokat. A műhelytelepi családok vallásgyakorlása erősödött, így az iskolakápolna egyre inkább szűknek bizonyult, a dunakeszi plébániatemplom pedig távoli volt. Ezért az egyházközség, Lányi Ferenc főműhelyfőnök vezetésével, templomépítés tervét szorgalmazta. A MÁV Igazgatóság kijelölte a templom és mellette a plébánia helyét. (Ez utóbbi megalakítására 1957-ben

került sor, az épület pedig csak 2003-ban készült el.) Az építési engedélyt csak két lakóház egyidejű felépítésével adták meg (Béke út – Fő út sarkán). Megalakult a Templomépítő Egyesület, ügyvezetője Kerényi Béla műszaki tanácsos lett.

A templomépítő egyesület tagjai

A templom tervezője Pákozdi István építésmérnök, műegyetemi adjunktus, a vállalkozó vitéz Katona Mihály építésmester volt, az építési munkálatokat Balogh György vezette. Az első kapavágás 1942 őszére esett. A főműhely lelkes fotósai (Hernádi, Bozsó, Fogarasi) félévenként fotózták a templomépítés fázisait. A fényképek szerencsére megmaradtak. Innen tudjuk, hogy 1943 nyarán már álltak a templom és a két lakóház falai. A templomépítés sokrétű munkájában a főműhely minden szellemi és fizikai dolgozója kivette a részét. A nyílászárókat, gyóntatószéket, sekrestyeszekrényt, a bejárati ajtókat és a padokat Csík Lajos művezető irányításával az asztalosok, az ajtózáratokat, díszvereteket pedig a Nagymarosról bejártó Hernádi csoportvezető felügyelete alatt a lakatosok készítették. A két réz szenteltvíztartó Zarnóczai Sándor, a templom előtti kandeláber Bartos Péter munkája. A toronysíksak a bádogosok, kiváltképpen Győrvári Ferenc és Kaposváry Gyula műve, amely a toronyra Káldos Endre művezető elmés szerkezetével került fel. Az áldoztatórács, jelzőcsengő, húsvéti gyertyatartó és a virágtartók Wetzl Ferenc és Kallós György díszkovácsok alkotásai. A templom belső festését Csetényi Antal iparművész tervezte és készítette a kőművesek és Szanka József aranyozó mester segítségével. Szanka mesterműve a bejárati ajtó feletti Jézus Szíve mozaikkép is. A Mária-oltár és a szószék műves famunkáját Antal A. József iparművész tervezte és készítette, szintén helyi szakmunkások kiegészítő munkájával. A két művész a főműhely állományában állt.

A munkálatokat sűrűn megzavaró légiriadók ellenére 1944. június 29-én, Péter Pál napján, dr. Pétery József váci püspök felszentelte a templomot. A szertartás Csík József alagi,

Az épülő templom és lakóházak

Faludi János dunakeszi plébánosok, Delia István, az építést végigkísérő káplán (1943-tól 1956-ig működött itt) és még sok világi és egyházi vendég jelenlétében zajlott. A fennmaradt alapítólevél, a szentelés dátumával együtt, minden érdemleges személyt megemlíti. Az ünnepi szentmisén a 120 tagú Magyarország Férfikar, a karmesterük, Rajter Lajos által komponált szerzeményt adta elő. A vasutasok által épített templom – az országos hagyományt követve – a Jézus Szíve nevet vette fel. Maga az épület építészetileg eklektikus. A templomtorony, a Mária-oltár, a szószék barokk, a főbejárat klasszikus, a festés szecessziós stílusú. A szentély kialakítása egyedi. A szentelés kori templombelső jól dokumentálják a fennmaradt fényképek. Még nincs főoltár és Mária oltárkép, valamint nincs az oldalfalokon felirat. A templom körül azonban már elültették a vadgesztenyefa csemetéket.

A felszentelés kori templombelső

A húszas évek elején kezdődő munkát tehát 1944-ben siker koronázta. E heroikusnak is mondható küzdelem résztvevői közül külön ki kell emelni Lányi Ferencet (1883–1961), akit a műhelytelepi egyházközség és a templom létrehozójának is tekinthetünk. A MÁV Igazgatóságtól 1924-ben kapta a megbízást a MÁV Főműhely és az akörüli élet megszervezésére. 1927-ben nyert kinevezést. Rövid időn belül országos hírnévre tett szert szakmai, gazdasági, szociális, sport, kulturális és közösséget alakító vezetői tevékenysége révén. A templomépítés munkásságának koronája lett. Példás családi- és hitélet, szervezőkészsége, humanitása, tisztességes erkölcsön alapuló kapcsolatteremtő képessége tette lehetővé a templomépítéshez szükséges költségek előteremtését, számtalan jótékonyági rendezvény összehangolását. Műszaki tanácsosként ment nyugdíjba 1944 őszén. Elismerésül 1946-ban a Szent Gergely lovagrend keresztjével tüntették ki. A köztisztletnek örvendő Körmeny Lajos 1924-től volt igazgatója a MÁV Elemi Iskolának. Napjait a szentmisén való kántori szolgálattal kezdte. A miséken való részvételt tanítványaitól is elvárta. A telep minden egyházi és világi rendezvényének szervezője, résztvevője volt. 1946-ban MÁV főfelügyelőként nyugdíjazták. Kántorságát haláláig, 1951-ig folytatta.

A dunakeszi gyártelepi Jézus Szíve templom felépítésével lakóhelyünkön befejeződött kilenc év (1935–44) templomépítő dicső korszaka (Szent Mihály templom bővítése 1936–37, Szent Imre templom 1935–39, evangélikus templom 1939, Jézus Szíve templom 1942–44). Álljon előttünk – a nehéz idők ellenére – elődeink példamutató áldozatkészsége és hite!